

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Självständigt arbete i musikpedagogik,
grundläggande nivå, 15 hp

Musik på fritiden

*– en studie om hur några elever i årskurs 7, 8 och 9
möter musik på sin fritid*

Författare: Sabina Håkansson

Handledare: Märtha Pastorek
Gripson

Examinator: Pia Bygdéus

Termin: HT17

Ämne: Musikpedagogik

Nivå: Grundnivå

Kurskod: 2MG150

Svensk titel: Musik på fritiden – en studie om hur några elever i årskurs 7, 8 och 9 möter musik på sin fritid.

English title: Music in the spare time - a study in how a few students in grade 7, 8 and 9 encounter music in their spare time.

Abstrakt

Detta är en kvalitativ studie baserad på semistrukturerade intervjuer. Frågeställningarna rör sig om hur och på vilket sätt elever möter musik på fritiden, samt i vilken utsträckning deras erfarenheter ger dem möjligheter att utveckla kunnande så som de beskrivs i kursplanen i musik i Lgr11. Framträdande resultat är elevernas egna musikaliska erfarenheter av sång, musikinstrument och musikskapande, upplevelser av musik och i vilken utsträckning eleverna kan ha påverkats av sina familjemedlemmar gällande musiklyssning och musikstil. Resultatet visar också att eleverna ställer sig olika till musik på fritiden. Eleverna upplevs både som trygga och otrygga med sitt musicerande. De anser sig ha varit med om olika musikupplevelser på olika sätt och några av dem verkar osäkra på om en upplevelse kan återskapas på nytt eller inte. Några av eleverna möter musik oftare än andra på fritiden och har ett större intresse för att lära sig musik. Eleverna lär sig musik med hjälp av både informella och formella metoder. En del föredrar att endast musicera på skoltid medan andra fortsätter att musicera på sin fritid.

Nyckelord

musikskapande, ensemblespel, musikupplevelser, musiklyssning, fritidsmusicerande

Tack

Tack till eleverna som ställt upp i studien, tack till min handledare Märtha Pastorek Gripson och tack till kursansvarig Pia Bygdéus.

Innehåll

1	Inledning.....	5
1.1	Syfte och frågeställning.....	5
2	Läroplanen för grundskolan.....	6
2.1	Musikämnets syfte enligt läroplanen.....	6
2.2	Centralt innehåll i läroplanen.....	7
2.3	Kunskapskrav enligt läroplanen.....	8
2.4	Kunskaper enligt läroplanen.....	8
2.5	Normer och värden i läroplanen.....	9
2.6	Sammanfattning av läroplanen för grundskolan.....	9
3	Tidigare forskning.....	11
3.1	Användning av musik.....	11
3.2	Musik och identitet.....	12
3.3	Didaktiska perspektiv på musik i undervisning.....	13
3.4	Sammanfattning av tidigare forskning.....	15
4	Teoretisk förankring.....	16
5	Metod.....	18
5.1	Kvalitativa metoder.....	18
5.2	Intervjuer.....	19
5.3	Urval.....	20
5.4	Etik.....	21
5.5	Metoddiskussion.....	21
6	Resultat - Musik och fritid.....	23
6.1	Musiklyssning.....	23
6.1.1	Familjen och musiklyssning.....	23
6.2	Musikupplevelser.....	25
6.3	Musikskapande.....	26
6.3.1	Skapa musik.....	26
6.3.2	Spela instrument.....	27
6.3.3	Sjunga.....	28
6.4	Sammanfattning av musik och fritid.....	30
7	Diskussion – Musikaliskt lärande.....	32
7.1	Lärande på fritiden kontra musik i skolan.....	32
7.2	Upplevelser av musik.....	33
7.3	Trygghet kontra osäkerhet.....	34
7.4	Slutsats.....	37

7.5	Förslag på vidare forskning	39
8	Referenser.....	40
	Bilagor.....	42
	Bilaga I - Brev till föräldrarna	42
	Bilaga II - Intervjufrågor som använts i studien.....	43
	Bilaga III – Mail till eleverna i årskurs 7, 8 och 9.	44

1 Inledning

Musik används och hörs överallt. Musik används till exempel vid sinnesstämning, vid jobbiga upplevelser, bra situationer eller i olika sociala sammanhang. I mitt yrke som musiklärare får jag kontinuerligt vara med om situationer där elever använder musik, lyssnar på musik, utövar musik, lär sig spela musik och lär sig om musik. Jag upplever också att en del elever saknar intresse för musik i skolan men att de lyssnar på musik i sina hörlurar eller sjunger i väntan på bussen hem från skolan. Detta finner jag intressant och jag skulle vilja veta mer om elevers musicerande på fritiden. Musik har olika betydelser för varje individ och jag är intresserad av att ta reda på hur elever på högstadiet använder musik på sin fritid. Jag vill ta reda på hur elevernas musikintressen sammanfaller med musikämnet i skolan och försöka få svar på om och i så fall hur elevernas musikintressen på fritiden kan påverka deras omdöme i ämnet musik. Några intressanta funderingar är om hur eleverna möter musik på sin fritid och om deras musicerade på fritiden skulle kunna kopplas till läroplanen i skolan samt om deras musicerande eller icke musicerande på fritiden skulle kunna påverka deras betyg i ämnet musik.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med studien är att undersöka på vilket sätt några högstadieelever i årskurs 7, 8 och 9 möter musik på sin fritid samt hur deras erfarenheter skulle kunna relateras till grundskolans musikundervisning. För detta har följande frågeställningar formulerats:

1. Hur möter högstadieelever musik på sin fritid?
2. På vilket sätt kan elevernas erfarenheter av musik på fritiden relateras till musikundervisning i skolan?

2 Läroplanen för grundskolan

I detta kapitel presenteras delar från läroplanen som är relevanta för studien, det centrala innehållet och syftet med ämnet musik och de kunskapskrav som ska uppfyllas enligt läroplanen för grundskolan (Lgr11, 2018, s.157-163). Läroplanen är det styrdokument som de som arbetar som pedagoger inom grundskolan ska följa. Skolans verksamhet styrs av lagar och förordningar, bestämmelser om läroplanen, vad eleven förväntas lära sig samt vilka normer och värden som gäller i skolan (Lgr11, 2018, s.10-17).

2.1 Musikämnets syfte enligt läroplanen

Nedan följer förmågorna i musik som eleven ska ges möjlighet att utveckla utifrån läroplanen (Lgr11, 2018, s.157):

- Eleven ska ges möjlighet att utveckla sin förmåga att spela och sjunga i olika musikaliska former och sammanhang samt spela och sjunga i olika genrer.
- Eleven ska ges möjlighet att utveckla sin förmåga att bidra till musikskapande genom att använda egna tankar och ideér.
- Eleven ska ges möjlighet att utveckla sin förmåga att diskutera, analysera och resonera om musik i sociala, kulturella och historiska sammanhang.

I kursplanen står det att undervisningen i musik ska syfta till att eleven ska utveckla kunskaper som ger hen möjlighet att vid musikaliska sammanhang själv kunna delta. Eleven ska själv bidra till musicerande samt kunna lyssna till musik. Eleven ska ges möjlighet att utveckla kunskaper i förmågan att använda röst, musikinstrument och digitala verktyg. Ett exempel på ett sådant tillfälle är att vara med i en ensemble där eleven spelar och skapar musik tillsammans med andra i grupp. För att eleven ska kunna utvecklas inom dessa förmågor måste skolan ge eleven kunskaper att kunna utveckla tilltro till sig själv, samt hjälpa eleven att utveckla ett intresse för sin egen kreativitet. Eleven ska ges möjlighet att utveckla sin förmåga att lyssna till musik samt lära sig att lyssna på andra som musicerar. Det gör i sin tur det möjligt att kunna samarbeta med andra vid olika musikaliska sammanhang. Eleven ska ges möjlighet att träna sin förmåga att prata om musik med andra samt kunna analysera och reflektera över musik. Eleven ska ges möjlighet att kunna reflektera och analysera kring kulturella, historiska och sociala sammanhang. Eleven ska genom undervisningen ges möjlighet att kunna dela sina

egna musikaliska erfarenheter med andra samt skaffa sig kunskap och förståelse för andras musikintressen. Eleven ska ges möjlighet att lära sig att spela och sjunga vid olika musikaliska sammanhang. Ett exempel på ett musikaliskt sammanhang skulle kunna vara att eleven spelar inför publik. Eleven ska även lära sig att skapa och kommunicera musik (Lgr11, 2018, s.157- 163).

2.2 Centralt innehåll i läroplanen

Det centrala innehållet visar på det obligatoriska innehållet som ska ingå i undervisningen för musik. Med stigande årskurs avanceras innehållet för att öka kunskaperna hos individen. Under detta kapitel ges inblick i det centrala innehållet för musik (Lgr11, 2018, s.159-160) där delarna musik, musikskapande och dess sammanhang tas upp. Det centrala innehållet är viktigt för den här studien då det står om de bärande delarna för ämnet musik. Utvalda delar ur det centrala innehållet kommer att analyseras och diskuteras gentemot studiens resultat. I det centrala innehållet i kursplanen för musik (Lgr11, 2018, s.159-160) står det att eleven ska öva sin förmåga att sjunga och att spela på olika instrument. Eleven ska kunna spela melodier, så kallade enskilda toner som byggs på efter varandra och bildar en låt. Eleven ska kunna spela ackordspel enskilt och i ensemblegrupper där till exempel enskilda toner sätts samman i så kallade treklanger. Eleven ska öva sin förmåga att skapa musik i olika genrer och ljudkompositioner. Musiken skapas då med hjälp av både analoga och digitala instrument samt med hjälp av musikaliska begrepp så som notskrift, ackord och låtform. En låt består av flera olika delar så som vers, brygga och refräng. I det centrala innehållet står det också att eleven ska öva sin förmåga om röstvård, öva sin förmåga att sjunga flerstämmigt och kunna använda sin röst uttrycksfullt. Rösten tränas genom diverse röst- och magstödsövningar som hjälper eleven att träna klang, omfång och tonsäkerhet. Eleven ska skaffa sig kunskap att använda ackord- och melodiinstrument, så som piano, gitarr och xylofon. Eleven ska lära sig att använda bas och rytminstrument till exempel elbas, trummor, maracas och klaves. Eleven ska öva sin förmåga att förstå hur musiken skulle kunna påverka människan, både psykiskt och fysiskt samt känslomässigt. Eleven ska skaffa sig kunskap om hur musiken påverkar människans identitet, etnicitet och könsroll, alltså hur musik formar människor på olika sätt. Eleven ska senare kunna identifiera sig själv och andra genom musik.

2.3 Kunskapskrav enligt läroplanen

I kunskapskraven i kursplanen för musik i årskurs 9 (Lgr11, 2018, s.161-163) står det att eleven ska kunna delta i gemensam sång. Hen ska då kunna sjunga i någon mån av rytm och tonhöjd tillsammans med andra. Genom att lyssna ska eleven kunna anpassa sin stämma till helheten, alltså på ett så bra sätt som möjligt kunna sjunga och spela i samklang med andra. Eleven ska kunna i någon mån spela ackord på ett ackordinstrument samt kunna spela i någon mån melodi-, bas- och slagverksstämmor. I kunskapskraven står det att eleven ska kunna uppmärksamma vad som händer i musicerandet. Eleven ska kunna sjunga eller spela på något instrument i någon genre i någon mån av teknik och passande karaktär. Exempel på teknik i spelsammanhang skulle kunna vara att använda en speciell fingersättning på piano för att smidigare komma framåt i musiken. Eleven ska kunna bearbeta och tolka musik och återskapa det i ett eget musikaliskt uttryck. I kunskapskraven står det att eleven ska kunna skapa egen musik. Eleven ska komma med egna idéer och kunna bidra till skapande. Ett exempel skulle kunna vara att eleven bidrog med några toner i en melodi. Utifrån olika metoder och material så som röst, instrument, digitala verktyg och olika musikaliska byggstenar ska eleven kunna skapa kompositioner som har en i någon mån fungerande form. I kunskapskraven står det att eleven ska kunna ge omdöme om sitt eget och om andras musicerande, alltså kunna ge feedback på det som är bra och dåligt. Eleven ska kunna ge förslag som eventuellt leder det musikaliska arbetet framåt. Eleven ska kunna resonera om musiken och dess funktioner. Eleven ska kunna föra i någon mån underbyggda resonemang om vilken betydelse musiken har eller har haft rent historiskt för individer och samhällen. Eleven ska också kunna återberätta musikupplevelser som de har varit med om. Ett av kunskapskraven är att eleven ska kunna urskilja och jämföra i någon mån musikaliska karaktärsdrag från musikstilar/genrers, kulturer och epoker, till exempel pop, rock eller blues. Musik från till exempel klassicismen, romantiken eller modernismen ska även det studeras. Eleven ska kunna urskilja olika instrument och instrumentgrupper så som till exempel stråkfamiljen, strängfamiljen eller tangentfamiljen samt kunna beskriva deras funktioner i olika sammanhang (Lgr11, 2018, s.161-163).

2.4 Kunskaper enligt läroplanen

I läroplanen under kunskaper (Lgr, 2018, s.11-12) står det att de kunskaper som eleven lär sig i skolan ska kunna omsättas i vardagslivet samt i samhället. Att kunna lösa problem

och komma med egna idéer är också en viktig del i skolan, eleven ska kunna använda sina idéer på ett kreativt sätt. Enligt läroplanen ska eleven kunna arbeta med uppgifter på egen hand samt tillsammans med andra. I en grupp skulle eleven kunna få utlopp för sina förmågor samt lära sig att använda ett mer kritiskt tänkande. Det är viktigt att eleven får lära sig om olika kulturer, religioner och historia samt språk för att träna sig att samspela med andra människor. Enligt läroplanen ska eleven kunna uttrycka sig genom musik, bild, språk, teater/drama eller dans. Eleven ska lära sig att använda modern teknik för att på så sätt öka sin inlärningsförmåga. Genom modern teknik tränas även kommunikationsförmågan och skapandeförmågan. Att kunna ta eget ansvar i skolan är viktigt. I läroplanen står det att eleven ska kunna ta eget ansvar för sina studier, de ska kunna skapa sig en god arbetsmiljö samt kunna ta ansvar för de demokratiska principerna. Eleven ska enligt läroplanen kunna skaffa sig kunskap om hur de ska bedöma sitt eget arbete utifrån egna förutsättningar och arbetsprestationer.

2.5 Normer och värden i läroplanen

I studien undersöks till viss del hur eleven förhåller sig till sina egna men också andras erfarenheter av musik, exempelvis hur de möter andra människors musiklyssnande utan att på något sätt verka nedvärderande eller kränkande. Enligt läroplanen för grundskolan har eleven rätt att uttrycka sig fritt utifrån egna erfarenheter så länge de tar hänsyn till de mänskliga rättigheterna och de demokratiska värderingarna i förskola och skola. Eleven ska kunna respektera andra människor samt ta ansvar över att inte kränka eller nedvärdera någon annan människa. Eleven ska enligt läroplanen också kunna sätta sig in i en annan människas liv och kunna anpassa sig därefter. Eleven ska kunna visa hänsyn till de som väljer att avvika från normen samt de som visar sig ha en annan läggning och/eller sexualitet (Lgr11, 2018, s.10-11).

2.6 Sammanfattning av läroplanen för grundskolan

De delar som är relevanta i föreliggande studie om hur några högstatideelever möter musik på sin fritid kan sammanfattas i följande två punkter:

- Läroplanssyfte, centralt innehåll och kunskapskrav i musik (Lgr11, s.158-190, 451-478) innebär att eleverna ska få möjlighet att utveckla sina förmågor att kunna musicera på analoga och digitala instrument samt bidra till musikskapande. De ska också få möjlighet att öva sina förmågor att kunna sjunga i större och mindre

grupper. Eleverna ska lära sig att samarbeta med andra samt diskutera och analysera musik. De ska få möjlighet att öva sina förmågor att framföra musik med varandra och för publik. Undervisningen avanceras efterhand som eleverna når en ny årskurs och eleverna bedöms utifrån de givna kunskapskraven i musik genom det centrala innehållet (Lgr11, 2018, s.157-163). Skolan måste ge eleverna rätt verktyg för att de ska lyckas med sina studier och sin musikaliska utveckling.

- Normer och värden innebär att eleverna ska visa respekt och ta hänsyn till andra människors tidigare erfarenheter av musik och visa att de kan förhålla sig till de demokratiska värderingarna i skolan. Eleverna ska lära sig att kunna sätta sig in i andra människors liv. De ska inte kränka eller nedvärdera andra individer (Lgr11, 2018, s.10-11).

3 Tidigare forskning

I detta kapitel presenteras användning av musik, musik och identitet, didaktiska perspektiv på musik i undervisning. Lilliestam (2009) delar med sig om tankar kring människors förhållande till musik och hur den för människor samman. Scheid (2009) förklarar hur hans informanter använder musik för att kontrollera känslor och Gabrielsson (2008) diskuterar hur musikupplevelser uppstår och hur människor upplever olika saker i samma situationer. Werner (2009) och Lilliestam (2009) lyfter musik som en del av ett identitetsskapande samt hur viktigt det är att känna samhörighet. Bergman (2009) diskuterar hur viktigt det är att ta del av ungas intressen av att spela i rockband. I slutet av kapitlet beskrivs Lilliestams två olika inlärningsformer, ”formellt” och ”informellt” lärande (Lilliestam, 2009).

3.1 Användning av musik

Enligt Lilliestam (2009, s.70-71) är människan oftast fast vid idén om att musik är detsamma som konserter, även om musik faktiskt används vid andra tillfällen också. Korta stycken sjungs ur en låt, stycken läses ur en låttext, rytmer spelas på knäna och knackningar med roliga rytmer spelas på hårda föremål, dans förekommer samt nynnande och visslingar. Människor använder även olika föremål som instrument och enligt Lilliestam (2009, s.79) finns det personer som anser att instrumentet blir som en förlängd arm och att ett instrument ses som något personligt. Vissa människor känner sig också trygga med att döpa sina instrument. Det instrument en person själv väljer att spela blir ofta det instrumentet som hen lyssnar till när hen hör musik. Personen lägger märke till detaljer samt hör sådant som andra inte hör. För många musiker innebär musicerandet något som upprepas då musik repeteras ett visst antal timmar i veckan och inför större evenemang blir repetitionerna mer intensiva. Deltar människor i körsammanhang är det vanligt att framträda i grupp eller att sjunga solo vid högtider så som vid påsk, skolavslutningar, lucia eller jul. Lilliestam (2009, s.79) menar också att en känsla av samhörighet, sammanhang och trygghet uppstår vid ensemblespel och musicerande med andra.

Scheid (2009) fick uppfattningen av sina informanter att de använder musiken bland annat som ett sätt att bearbeta känslor då den musik de skapade inte var tänkt att framföras inför andra. De skapade musik som hölls för dem själva, som en slags musikloggbook.

I sin doktorsavhandling skriver Scheid (2009, s.160) att samtliga elever i studien anser att musik har med känsla att göra, att olika känslor framkommer både när de lyssnar på musik och när de spelar.

Gabrielsson (2008) har forskat om känslor och musik. Han anser att musik uppfattas på många olika sätt då det har med flera faktorer att göra. En musikupplevelse är bunden till en viss person som befunnit sig på en speciell plats, vid ett visst tillfälle. Flera personer skulle kunna befinna sig på samma plats vid samma tid och ta del av samma saker, men kommer att gå därifrån med olika upplevelser. Enligt Gabrielsson (2008) väcker musiken vissa minnen hos människan. Det rör sig eventuellt om personer eller händelser men också om tidigare situationer. Det kan handla om något positivt så som kärlek eller en exotisk utlandsresa men också om något negativt så som dödsfall, sjukdom eller krig. Människans inställning till olika aspekter är också en avgörande del av hur upplevelser formas. De kan ha en viss inställning till politik, kulturer och religioner. Gabrielsson (2008) menar också att upplevelser skulle kunna påverkas av hur personen är just vid tillfället, är personen extra känslig, lättpåverkad, nervös eller koncentrerad? Personen skulle också kunna vara inåtvänd, utåtvänd, optimistisk eller ha någon form av religiös tro i samband med upplevelsen. De som medverkat i Gabrielssons studie gav varierande svar på frågan om de fick samma starka upplevelse då de vid senare tillfällen lyssnat på samma musik (Gabrielsson, 2008, s.478). Några informanter svarade med att upplevelsen fortfarande känts stor men inte så stark som första gången medan andra informanter svarade med att upplevelsen inte alls känts lika stark. Några svarade att de lyssnat på musiken som bidragit till den tidigare upplevelsen som i sin tur väckt minnen som har återupplivat känslor och tankar som känts bra (Gabrielsson, 2008, s.158-190, 451-478).

3.2 Musik och identitet

Enligt Lilliestam (2009) är det vanligt att människan i de yngre åldrarna förknippar musik med identitet. Genom att ta reda på vad en person lyssnar på för musik dras också slutsatser om hur personen är. Det är något som har vuxit fram under de senare decennierna. Enligt Lilliestam (2009, s.131-132) menar många forskare att identiteter är

konstruktioner. Identiteten är inte given utan går under en process som styrs av händelser och erfarenheter. ”Musik är ett extra effektivt och starkt medel i identitetsbyggen, därför att musik är mångtydig och berör människor emotionellt på ett särskilt sätt jämfört med andra konstarter” (Lilliestam, 2009, s.133).

Werner (2009) beskriver i sin bok en informant som bytt musiksmak vilket inte blev så väl mottaget av hennes kompisar. Informanten hade bytt från rockmusik till hiphop och R&B. Först hade informanten sagt att hon blivit påverkad av de andra och i stort sett manipulerats till att ändra musiksmak men ångrade sig sedan och sa att hon börjat vänja sig och började tycka om den sortens musik. En av kompisarna hade sett snett på henne och menat att hon varit löjlig som bytt musiksmak bara för att hennes kompisar lyssnar på hiphop/R&B och inte rock. Tjejerna som gillade R&B och hiphop kanske inte skulle ta emot sin kompis på samma sätt nu när hon bytt smak. Det handlar inte bara om musiken utan om den sociala gruppen och om andra aspekter som spelar in för att passa in, det skulle kunna uppfattas som icke trovärdigt (Werner, 2009. s.25).

3.3 Didaktiska perspektiv på musik i undervisning

Lilliestam (2009, s.120-124) beskriver två olika sätt att lära, han nämner formellt och informellt lärande där formellt lärande om musik innebär att undervisningen sker utifrån kursplaner, läroböcker och notinläring. Lektionerna ska vara planerade och strukturerade efter olika svårighetsgrader. Sedan delas betyg eller examensbevis ut efter förmåga. Informellt lärande innebär lärande på fritiden som sker genom egen vilja och på eget initiativ. Det är oftast spontant och det är sällan som människor är medvetna om att de är mitt uppe i en lärandeprocess. Lilliestam menar att lärandet sker utan läroböcker och kursplaner och att musiken istället lärs in genom gehör där personen lyssnar, härmar, prövar och omprövar och att innehållet av lärandet styrs av spontanitet, intresse och nyfikenhet samt en känsla av lust.

I en formell lärandesituation finns en förbestämd lärare men i en informell lärandesituation skulle läraren kunna vara vem som helst, en förälder, ett syskon, en kompis eller en annan vuxen. Lilliestam (2009) nämner några för- och nackdelar med formellt och informellt lärande. Formellt lärande fastnar ibland i negativa mönster så som allt för mycket pedagogiska metoder då lärande som ligger utanför det formella glöms

bort, till exempel gehörslära. Den formella undervisningen skulle kunna innebära att eleven får med sig lärdom som varit alltför anpassad efter pedagogiken, så som viktiga musikaliska verk, begränsat synsätt på musik eller musikområden, som inte har någon större betydelse för eleven efter denne slutat skolan. De negativa aspekterna gällande den informella inläringen är att det som inte skrivs ned i notskrift löper stor risk att glömmas bort (Lilliestam, 2009, s.121-124).

Enligt Bergman (2009) borde skolan ta del av ungas intresse av att spela i rockband då det klassas som positiv informell inläring. Hon nämner också att Fornäs, Lindberg och Sernhede (Fornäs, 1988:240f, refererad i Bergman, 2009) anser att de som spelar i rockband visar en större förmåga för öppenhet och spelar utifrån den fria viljan, medan unga som lär sig spela i skolan präglas av strängare riktlinjer så som att uppfylla vissa mål. Bergman (2009) påstår att unga som spelar i en informell miljö med stor sannolikhet kommer att fortsätta spela även i framtiden. Bergman är inte helt säker på att eleven kommer att bli mer intresserad av musikämnet bara för att det informella lärandet förs in i det formella klassrummet. Hon anser att musicerandet i skolan och på fritiden är två helt olika miljöer att lära sig musik i där de unga möter olika sätt att arbeta på (Bergman, 2009, s.125).

Enligt Scheid (2009) lär sig eleverna i hans studie att hantera ny teknik och media för att nyttja musiken fullt ut. De är intresserade av att lära sig på egen hand om hur den nya tekniken utnyttjas till något positivt. De lär sig att hantera media, skicka ljudfiler, spela in egna ljudfiler och att utöva musik med andra människor. Scheid menar att eleverna har ett intresse att lära på egen hand och att de är mycket medvetna om musikgenrer, kläder, attityd och allt vad det innebär. Eleverna har också goda kunskaper i att använda Facebook, Myspace och andra arenor för att kunna dela sin musik med andra, här har de även möjlighet att skapa sitt eget varumärke och identitet (Scheid, 2009, s.138).

Åldern spelar en viss roll för hur människor reagerar när de hör musik. Uttrycket ”kroppen fylls av musik” används oftast av yngre och medelålders kvinnor och de kvinnor som påstår sig bli mer eller mindre förblindade av musik är medelålders kvinnor och äldre kvinnor. Yngre kvinnor har en större tendens till att röra sig, hoppa och dansa till musik än vad äldre och medelålders kvinnor har, menar Gabrielsson (2008, s.473).

3.4 Sammanfattning av tidigare forskning

Formellt lärande är mer strukturerat och leds ofta av en erfaren lärare medan informellt lärande är mer fritt, och läraren kan vara vem som helst. Känslor i musikaliska sammanhang såsom musikupplevelser och förmågan att använda musik som ett hjälpande redskap vid känslomässiga situationer har diskuterats (Gabrielsson, 2008, s.158-190, 451-478). Här har även musikens betydelse gentemot identitetsskapande beskrivits samt hur modern teknik skulle kunna vara ett hjälpmedel för just ungas växande identitet och vid inlärningsituationer.

4 Teoretisk förankring

I det här kapitlet presenteras Vygotskijs sociokulturella teori också kallad kulturhistorisk teori som presenterades år 1928.

Under 1917-1924 skrev Vygotskij den populära boken *Pedagogisk psykologi*, här nämndes den sociokulturella teorin för första gången (Lindqvist, 1999, s.8-10, 71). Enligt Lindqvist (1999, s.74) anser Vygotskij att skolan och livet utanför skolan har en sammankoppling. De murar och/eller ramar som byggs upp i skolan behöver rivas. Detta för att kunna släppa in mer av barnens intressen i skolan för att skolans utveckling ska gå framåt. Skolan ska enligt Vygotskij sträva efter nya tillvägagångssätt som skapar nya intressen i skolan. Enligt Lindqvist (1999, s. 279) ska Lave och Wenger ha gjort tolkningar av de teorier som Vygotskij uttalat sig om. Bruner ska enligt Lave och Wenger (Lindqvist, 1999, s.279) ha kallat en av Vygotskijs teorier för ”*scaffolding*”. Begreppet betyder att eleven ska lära sig av en erfaren lärare eller handledare som visar hur ett eller flera problem kan lösas. Metoden handlar om problemlösning och tanken är att eleven ska få ut det material som behövs för uppgiften men att eleven sedan ska lösa problemet själv utan lärarens hjälp.

Enligt Lindqvist (1999) hade Vygotskij en teori om att få vetenskapliga och vardagliga begrepp att samspela med varandra. Metoden skulle kunna bidra till att elevens spontana tänkande vidgas. Han ansåg även att lärande utifrån samhället och socialinteraktion var gynnsamt då lärandet handlar om att bli samhällsmedborgare och eleven lär sig att följa de normer och regler som samhället styrs av samt utvecklar sin identitet. (Lindqvist, 1999, s. 279-280).

Mediering är ett begrepp som Vygotskij använder sig av i sin teori om lärande. Han menar enligt Roger Säljö (2011, s.162-163) att mediering är ett begrepp som sammanfattar att människan gentemot andra varelser har lätt för att utveckla redskap som snabbt lärs in för användning. Vygotskij antyder att det finns två olika sorters redskap, de psykologiska och de fysiska, där de fysiska redskapen kallas för artefakter som i sin tur betyder att människan själv tillverkar redskapen. De psykologiska redskapen kan vara de som människan använder för att tänka och kommunicera med, så som med hjälp av alfabetet,

formler eller siffersystem. Enligt Säljö (2011, s.163) menar Vygotskij att de psykologiska redskapen används i samband med de fysiska redskapen. Ett exempel är, att på samma sätt som människor gräver med spade för att skyffla jorden så använder de tankar, språk och begrepp för att möta andra människor och världen. Språket är det psykologiska redskapet som för människor är viktigast, utan det skulle de inte kunna kommunicera med varandra, tolkar Säljö (2011, s.164) Vygotskij. I samverkan med andra människor byggs de psykologiska redskapen upp och under tiden så lär människan sig att kommunicera med andra människor. De lär sig samtidigt att ta inre diskussioner med sig själva. Detta i sin tur leder till att människan lär sig att dra egna slutsatser, reglera och begränsa sina handlingar samt analysera och reflektera. Efterhand som människor lär sig att använda medieringsredskapen så utvecklar de en sociokulturell levnadsstil och lär sig att vara med och bidra till samhället och dess kulturer (Säljö, 2011, s.164-165, 171). För att förstå begreppet mediering i ett lärandeperspektiv använder Vygotskij begreppet internalisering som beskriver hur eleven tar tillvara på sina psykologiska och fysiska redskap. Internalisering är enligt Vygotskij ett sätt att förklara hur eleven använder mediering i lärandesituationer, där eleven tar tillgodo sina tidigare erfarenheter och prövar att sätta dessa i olika sammanhang (Säljö, 2011, s.174).

Sammanfattningsvis är de viktigaste begreppen för den här studien Vygotskijs begrepp ”scaffolding” och ”mediering”. Dessa begrepp är en teoretisk förankring som bidrar i förståelsen om hur elevers spontana tänkande kan vidgas. Vygotskijs teori om att eleven lär sig utifrån samhället och dess ramar och regler i en viss situation är intressant i förståelsen om elever och musik.

5 Metod

I detta kapitel beskrivs kvalitativa metoder, semistrukturerade intervjuer, urval, etik och metoddiskussion. Inblick ges i kvalitativa och kvantitativa metoder men också information om vad semistrukturerade intervjuer är och vad de har för betydelse i den här studien. Här beskrivs de tillvägagångssätt som valts ut för studien inför intervjuer samt argument för dessa.

5.1 Kvalitativa metoder

De kvalitativa metoderna växte fram under mitten av 1970-talet. Metoder som intervjuer och observationer landar under kvalitativa metoder men de förekommer även i kvantitativa metoder. Från mitten av 1900-talet kom kvantitativa metoder att användas, många forskare använde sig av en hel del datainsamlingar i form av fenomen som till exempel vikt, längd, antal och ålder. Inom kvalitativa metoder samlas det också in data men i form av bild, händelser, smak, yttrande och beröring. Inom de kvalitativa metoderna studeras även tankar, känslor och upplevelser. Genom att använda till exempel intervjuer eller observationer som är typiska kvalitativa metoder så kommer fenomenen närmare, som har med forskningsämnet att göra. Det ges större möjlighet att jobba mer flexibelt och det är enklare att finna samband mellan plats, textmaterial och analys inom de kvalitativa metoderna. När det kommer till analys av material behöver forskaren i många fall arbeta fram egna analysverktyg då det inte finns någon färdig mall för kvalitativa metoder som det finns för kvantitativa intervjuer (Ahrne & Svensson, 2015, s. 9-15).

Kvalitativa metoder innebär närhet till enhetskällan, vilket i föreliggande studie innebär deltagande intervjupersoner. Holme och Solvang (1997) beskriver närhet med hjälp av Lofland (1971, refererad i Holme och Solvang, 1997) och menar att närhet innebär att sitta ”ansikte mot ansikte” och att metoden ska ha vuxit fram över tid. Tillit krävs från båda parter samt ett socialt samspel för att metoden ska fungera. När metoden har accepterats kan forskaren börja ställa frågor om enhetens privatliv. Metoden ska hjälpa forskaren att hitta vägar att möta enhetskällan så att denna talar utefter verkliga händelser och erfarenheter. Undersökningen ska sedan skrivas ned och en så verklighetstrogen bild som möjligt ska beskrivas med hjälp av skrivna och muntliga citat (Holme & Solvang, 1997, s.93).

Enhetskällan brukar ha två olika roller, antingen ingår hen i en så kallad respondentintervju eller i en informantintervju. En respondent delger information utifrån egna erfarenheter och hen är själv delaktig i ämnet som rör studien. En informant är den som står utanför ämnets kärna men som har erfarat frågan och har information att delge. Enligt författarna ska informanten beskrivas som en ersättare för den som själv har erfarenhet i ämnet (Holme & Solvang, 1997, s.104).

5.2 Intervjuer

Semistrukturerade intervjuer innebär mer eller mindre fritt val. I en sådan intervju finns det både strukturerade frågeställningar men också frågeställningar som är mer rörliga. Frågeställningarna får ändras under studiens gång, eller under intervjun beroende på situation. Det är svårt att bestämma om en intervju är lös-, semi- eller ostrukturerad, så därför kan det vara viktigt att informera tydligt om hur intervjufrågorna är utformade, på vilket sätt frågorna kommer att ställas, i vilken ordning de ställs samt varför de ställs (Ahrne & Svensson, 2015, s.38).

Fördelen med kvalitativa intervjuer är friheten att kunna ändra och styra efter hand som metoden används. Genom att använda kvalitativa intervjuer finns friheten att anpassa frågorna efter hand som studien genomförs och på så sätt få en mer nyanserad bild av arbetet (Ahrne & Svensson, 2015, s.38). Med kvalitativa metoder går det att gå mer djupgående in i ett ämne vilket är en fördel för forskaren om hen vill veta mer detaljerad fakta om till exempel en annan människa. Med kvantitativa metoder går det att få mer raka svar på frågorna. En kvantitativ fråga kan till exempel vara om en människa föredrar mörk choklad före ljus choklad. Exempelvis samlas data in via enkäter och resultaten presenteras i ett diagram. I den här studien används den kvalitativa metoden då undersökningen kräver mer djupgående svar från informanterna.

Intervjufrågorna i den här studien är strukturerade med stående frågor som följs av följdfrågor (bilaga II). Till alla informanterna ställs samma stående frågor och utifrån svaren ställs det följdfrågor som förtydligar deras mening. Ett exempel på stående frågor skulle kunna vara "vad för instrument spelar du på fritiden?" och ett förslag på en följdfråga kan vara "varför spelar du just det instrumentet?". Genom att använda en mer

rörlig metod med semistrukturerade frågor får studien en mer nyanserad form. Studien blir inte monoton och frågorna i intervjuerna får ändras om det behövs för att få ut mer av informanterna.

I studien undersöks i vilken utsträckning och på vilket sätt informanterna använder musik utanför skolan. Spelar de något instrument, vilket/vilka i så fall? Sjunger de på fritiden? Spelar de i något band, vad är det för slags band? Vad spelar de för musik och varför? Lyssnar de på musik, vad lyssnar de på för musik?

5.3 Urval

För att få studien genomförbar så krävdes det att elever frivilligt valde att vara med som informanter och därför gjordes ett besök på fritidsgården tillhörande den utvalda skolan efter att intervjun förberetts. Det var tidig kväll och fritidsgården hade öppet för filmkväll. Med tillstånd från personalen informerades ungdomarna om studien ”Musik på fritiden” och om de intervjuer som förväntades hållas. Eleverna fick sedan skriva upp sig på en lapp vid intresse av att vara med i intervjun. Fyra elever skrev upp sig och det gjordes en tidsplan för medverkande elever och intervjuerna gjordes omgående därefter.

Innan intervjuerna genomfördes blev eleverna informerade om studien och om deras anonymitet samt om deras rätt att avbryta intervjun vid behov. Intervjuerna genomfördes i ett förbokat litet vilorum som inför intervjuerna pyntades med tavlor med instrumentmotiv, böcker om musik och LP-skivor samt en bordslampa för att öka känslan för en musiknära miljö som påminner informanterna om att ämnet handlar om musik.

Efter att dessa intervjuer gjorts sändes ett mail ut till alla eleverna (bilaga III) i årskurs 7, 8 och 9 på skolan för att locka fler informanter till studien. Eleverna fick svara med ett enkelt JA eller NEJ i mailet beroende på om de ville vara med i undersökningen eller inte. De elever som svarat ja kallades till intervju. Då det närmade sig jul blev det allt svårare att få tag på informanter men två elever hörde av sig och ville medverka i studien.

Intervjuerna bokades in under två olika tillfällen i samma rum som tidigare på fritidsgården. Dessa elever blev också informerade om studien, deras anonymitet och deras rätt att avbryta intervjun. Efter att intervjuerna gjorts fanns det information att hämta

från sex informanter som sedan transkriberats och analyserats för studien ”Musik på fritiden”. Efter att intervjuerna gjorts sändes ett brev ut till elevernas vårdnadshavare. Elevernas svar från intervjun får inte användas utan föräldrarnas tillstånd och underskrift.

5.4 Etik

Enligt vetenskapsrådet (2017) ska barn under 15 år inneha vårdnadshavares medgivande inför intervjuer. Barn fyllda 15 år som inte förstår forskningens innebörd för egen del kräver vårdnadshavares medgivande. Om det 15 år fyllda barnet förstår sin egen del av forskningen krävs inget medgivande från vårdnadshavare.

Ett brev sändes ut till vårdnadshavarna (bilaga I) efter genomförandet av intervjuerna. Enligt vetenskapsrådet (2017) ska vårdnadshavarna informeras och ge sitt medgivande innan deras barn/ungdomar deltar i studien, men eftersom intervjuerna inför den här studien behövdes göras innan jul så fick forskningsplanen struktureras om. Nackdelen med detta var att det tog tid att få in lapparna från vårdnadshavarna. Två av informanternas föräldrar lämnade aldrig in lapparna och med tanke på dessa informanters anonymitet kom dessa informanter aldrig att sökas upp i efterhand. Materialet används under anonymiserade förhållanden.

Av etiska skäl kommer materialet inte att användas eller publiceras utan informantens och vårdnadshavares tillstånd. Då informanterna inte får nämnas vid sina egna namn så har de istället tilldelats följande alias: Saga, Maja, Alva, Kajsa, Linn och Olle. Under transkriberingen analyserades informanternas svar i omgångar och därefter togs ett beslut om att korrigera några av svaren, där hänsyn tagits till innebörden. Detta gjordes i första hand för att göra svaren tydligare för läsarna. Vissa delar från materialet har plockats bort som inte längre varit angeläget eller användbart för studien.

5.5 Metoddiskussion

Informanternas svar spelades in under intervjun via ljudupptagning på mobiltelefon vilket har fungerat bra. Nu i efterhand kom vissa funderingar kring filminspelning och om det hade kunnat vara ett hjälpmedel för studien. Detta för att eventuellt fånga informanternas ansiktsuttryck och gester i samband med deras svar på frågorna. Dock anses ljudupptagningarna ha varit tillräckliga då det varit informanternas muntliga svar som

varit till grund för studien och inte deras kroppsspråk. Några svar från informanterna har redigerats på grund av att svaren varit språkligt okorrekta. Redigeringarna har gjorts med hänsyn till informanternas svar och innebörden av svaren har bevarats.

6 Resultat - Musik och fritid

I det här kapitlet presenteras och redovisas resultat av intervjuerna med utgångspunkt i tre underrubriker; musiklyssning, musikupplevelser och musikskapande. Kapitlet avslutas med en kort sammanfattning. Kapitlet presenterar en analys av hur några högstadiel elever i årskurs 7, 8 och 9 möter musik på sin fritid.

6.1 Musiklyssning

I undersökningen visar det sig att eleverna har en relativt bred musiklyssning. De genrer och musikstilar som nämns är hiphop, rap, reggae, rock, hårdrock, dansband, pop och koreansk musik och de artister som nämns är Scream, Gunshuck, Eminem, King Lil G, Nirvana, Thåström och Eddie Meduza. Alla genrer nämns dock inte av positiva skäl. Alva nämner att hon lyssnar på allt förutom dansband och Linn tycker inte om att lyssna på rock eller hårdrock. Olle svarar att han lyssnar på 80-talsmusik för tillfället och att Thåström och Eddie Meduza är de artister som står högst på listan.

Alla elever som deltagit i studien lyssnar på musik på sin fritid. Musik från 70-talets Eddie Meduza till 80-talets Scream och från 90-talets Thåström, Eminem och Nirvana till dagens topplistor med artister som Heartbreaka och Linda Pira nämns av eleverna.

Maja– Jag lyssnar på ganska många svenska artister och typ hiphop-genren och rap samt reggae.

S.H – Varför tycker du om just pop-musik?

Linn - Det är bra och det pumpar upp en på något sätt.

Maja lyssnar på mycket svensk musik, hiphop och reggae men hon nämner inte om hiphop och reggaemusiken också är på svenska. Linn tycker att popmusik pumpar upp en. Troligen menar hon att när ljudet är högt eller basigt så känner hon musiken genom kroppen.

6.1.1 Familjen och musiklyssning

Under den här rubriken berättar eleverna om på vilket sätt deras familjemedlemmar har påverkat deras musiksmak. Eleverna fick först berätta vad deras föräldrar lyssnar på för musik. Det visade sig att samtliga elever verkar ha koll på sina föräldrars musiksmak. När

en analys förs över elevernas svar så verkar det som att papporna lyssnar på en något hårdare musikstil än vad mammorna gör. De musikstilar som nämns av eleverna är klassisk musik, rock, reggae, hiphop och dansband samt modern musik. Saga berättar i intervjun att hennes mamma inte brukar lyssna på musik alls. Olles föräldrar däremot lyssnar på musik men mestadels på 70- och 80-tals musik.

Linn – Mamma lyssnar väldigt mycket på Thåström men jag tycker inte så mycket om det och pappa lyssnar på hårdrock hela tiden och det gör min bror också.

Linns mamma tycker om att lyssna på Thåström men Linn själv tycker inte om att lyssna på honom. Hennes pappa och bror lyssnar på hårdrock och Linn nämner inget om att hon inte skulle lyssna på den sortens musik.

Diskussionen mellan eleven och intervjuaren fördes om elevernas föräldrar har påverkat deras musiksmak och om hur de i så fall har påverkat dem. På den tidigare frågan ”Vad lyssnar dina föräldrar på för musik?” så svarar Saga att hennes pappa lyssnar på klassisk musik. Saga berättar att klassisk musik inte är något för henne utan hon stänger öronen när musiken spelas hemma. Olle är säker på sin källa till den äldre musiken och berättar att hans morbror introducerat honom för den. Något svar läggs aldrig fram på om han påverkats av sina föräldrar, men på den tidigare frågan ”vad lyssnar du på för musik?” så berättar Olle att han lyssnar på 80-talsmusik, Thåström och Eddie Meduza och på frågan ”vad lyssnar dina föräldrar på för musik?” så svarar han att de mest lyssnar på 70- och 80-tals musik. Om dessa två fakta jämförs med varandra så framgår det att både Olle och hans föräldrar lyssnar på 80-tals musik. Maja svarade tidigare på frågan ”Vad lyssnar du på för musik?” att hon lyssnar på hiphop och rap. Hon svarar så här på ovanstående frågor:

Maja – Eh, jag tror att jag har tagit efter dem för ända sedan jag var liten så har vi lyssnat på massa hiphop-musik, rap och massa sådant som våra föräldrar har lyssnat på.

Maja tror att hon har tagit efter sina föräldrars musiksmak då hon precis som dem lyssnar på genrerna hiphop och rap, hon verkar också stå upp för sin musiksmak och skäms inte över att lyssna på samma sorts musik som sina föräldrar.

6.2 Musikupplevelser

Under den här rubriken berättar eleverna om var sin musikupplevelse. Syftet är att ta reda på i vilken utsträckning eleverna nyttjar de kulturella möjligheterna i samhället samt vad de tyckt om de upplevelser som de tidigare varit med om.

Alva berättar att hon har varit på Sweden Rock Festival när hon var runt åtta år gammal. Hon kommer inte ihåg så mycket och anledningen till att de var på festivalen var för att hennes pappa gillade musiken. Alva tror att hon tyckte om musiken när hon var i den åldern men att upplevelsen ändå inte blev så jättehäftig.

Kajsa berättar också att hon varit på Sweden Rock Festival med sin pappa och att de såg bandet Volbeat spela. Hon säger att det var mycket folk på festivalen och att många av dem var fulla samt att det var stökigt och skräpigt på platsen. Kajsa säger att hon hade hört mycket om festivalen tidigare, att det skulle vara stort och så, men musiken som spelades föll inte henne i smaken.

Olle berättar att han har varit på ett gymnastikläger och att han har ett minne av bra musik som han och hans kompisar lyssnade på när de var på lägret. Han säger att han brukar lyssna på låtarna ibland för att minnas tillbaka. Olle säger också att stämningen var väldigt bra på lägret den sommaren och att han gärna skulle åka dit igen men då i förhoppning om att hans kompisar också ska vara där.

Linn berättar att hon varit på ett läger där hon var med i en talangtävling och sjöng inför publik. Tävlingen hölls inne i en matsal, där det var c:a 300 personer som tittade. Linn berättar också att hon tyckte att det var jättekul och coolt att stå och sjunga inför publik men att hon gärna skulle vilja ha med någon mer på scenen för att öka hennes prestation. Hon säger att när hon sjunger tillsammans med någon så tar hon i mer. Sjunger hon själv så blir det med den svaga rösten.

6.3 Musikskapande

Under den här rubriken diskuteras i vilken utsträckning eleverna skapar musik på fritiden. Här lyfts elevernas användning av musikinstrument, sångröst och i vilken mån och på vilket sätt de skapar musik.

6.3.1 Skapa musik

En fråga ställs om eleverna någon gång har provat att skapa egen musik och ytterligare en fråga om hur de i så fall har gått tillväga. Människor skapar musik på många olika sätt. Vissa väljer att skriva musik endast med en gitarr i handen, andra sitter vid en dator och improviserar med ljud och andra skriver tillsammans i grupp antingen digitalt eller analogt. Digitalt skapande kan vara med hjälp av skrivprogram, musikprogram eller appar och analogt skapande kan vara med hjälp av instrument, papper och penna. Vissa väljer att använda båda delar.

Olle berättar att han aldrig har provat att skapa musik analogt men att han tror att det hade varit kul men också svårt att skapa musik från grunden. Maja berättar att hon har försökt att skriva låttexter men tycker inte att de har blivit tillräckligt bra. ”Det gäller nog bara när jag spelar gitarr” svarar Alva. Linn berättar att hon har provat att skriva en låt och att det gått hyfsat bra.

Diskussionen mellan eleven och intervjuaren förs om de använder musikprogram eller appar vid musikskapande och i studien visar det sig att nästan alla eleverna har använt sig av appar för att spela in musik på sina smarttelefoner eller använt musikprogram på datorn. Saga svarar att hon har använt en app som hon inte minns vad den heter men att hon har kunnat göra olika beats i appen. Maja förklarar att hon har använt ett musikprogram på datorn där hon har skapat beats. Nu är hennes dator sönder och därför går det inte längre att skapa musik i programmet. Olle säger att han har provat musikappar men inte riktigt fastnat. Han har haft funderingar på att skapa musik i musikprogram eller appar men inte riktigt kommit igång. Linn svarar att hon också har använt appar där hon kunnat klippa ihop egna låtar men appen började kosta pengar och därefter valde hon att radera den.

6.3.2 Spela instrument

I undersökningen visar det sig att samtliga elever utövar minst ett instrument på fritiden. Alla eleverna har även minst ett instrument hemma varav gitarr är det vanligaste. Frågan ställs om eleverna spelar något instrument på fritiden samt vilket eller vilka instrument de spelar i så fall. Saga berättar att hon brukar sjunga med i låtar när hon lyssnar på dem och att hon brukar spela gitarr, ukulele och bas på sin fritid. Maja spelar gitarr och sjunger på sin fritid, hon berättar att hennes bror spelar elgitarr och att han har en elbas hemma. Maja föredrar elgitarr före akustisk gitarr då hon gillar ljudet från elgitarren och Alva har många gitarrer och basar hemma då hennes låtsaspappa spelar gitarr och hennes bror spelar bas. Kajsa berättar att hon har spelat saxofon när hon var yngre men att hon slutade efter ett halvår då hon tröttnat på att spela. ”Jag spelar piano” berättar Linn. Hon ville börja spela ett instrument så hon pratade med sin mamma. Hennes mamma föreslog piano och Linn började kolla på videos på Youtube och bestämde sig därefter att börja spela piano. Linn har också provat att spela på sin pappas gitarr.

Olle – Jag är rätt duktig på piano. Jag spelar lite på musiklektionerna och lite hemma. Syrran spelar, så jag spelar lite också.

Olle verkar ha ett relativt bra självförtroende då han anser sig vara bra på piano. Att han spelar piano i skolan på musiklektionerna skulle kunna gynna hans musicerande på fritiden.

Diskussionen förs mellan eleven och intervjuaren om hur de spelar sina instrument och flera av eleverna svarar att de spelar för att de tycker att det är kul och att de inte har reflekterat så mycket över hur de spelar när de spelar på instrumenten. Saga berättar att hon spelar det hon känner för i stunden, att hon tycker att det är roligt och att hon vill kunna spela. Maja har inte tänkt så mycket på hur hon spelar sitt instrument och Alva spelar på gitarren för att göra något roligt. Linn brukar spela låtar som hon får i skolan samt övar på sina pianoläxor. Hon brukar även hämta låtar på internet för att försöka spela lite på egen hand. En annan fråga som ställs är angående ensemblespel och om eleverna spelar i band eller andra former av ensembler. Vad spelar de i för konstellationer och vilken var/är deras huvudsakliga roll i gruppen. Alva berättar att hon endast skulle spela i band för skojs skull och så länge ingen annan lyssnar. Kajsa berättar att det inte är hennes ”grej” att spela i band och Olle svarar mer utförligt på frågan:

Olle – Vi hade en kompgrupp och vi komrade till sommaravslutningen till sommarlåtar. Det var på ett läger.

S.H – Vad spelade du då?

Olle – Jag spelade bas.

S.H – Jaha, då har du spelat ett annat instrument än piano?

Olle – Ja det är sant men det var bara då för jag slutade sen när jag började högstadiet.

S.H – Varför slutade du?

Olle – Det blev för mycket, jag hann inte med skolan så jag satsade mer på skolan istället.

Olle har inte tid med kompgruppen på fritiden. Kanske har han som han nämner mycket i skolan men det skulle också kunna bero på andra aktiviteter utanför skolan som tar upp hans tid från att musicera på fritiden. Olle spelade bas i kompgruppen och därmed blev det konstaterat att han har spelat ett instrument till förutom piano som han tidigare nämnt i undersökningen. Olle får följdfrågan ”Hur kändes det att spela för publik?” och han berättar att det var nervöst i början men att det inte var så jobbigt när de väl hade kommit igång att spela. Olle berättar också att han uppfattade publiken som imponerad av deras spel. Linn berättar också om en så kallad kompgrupp, hon förklarar att syftet med kompgruppen var att bli ett riktigt band och att de ville spela på större ställen. Linn och hennes kompgrupp letade upp låtar på internet som de skrev ut och lärde sig att spela. De spelade sedan låtarna på äldreboende och i kyrkan, men inte på några större ställen. Linn berättar att kompgruppen bestod av en trummis, en basist, en gitarrist och en elgitarrist, själv hade hon rollen som synt-komponist och sångare. Musiken de spelade var blandad, i början spelade de gamla och mindre avancerade låtar men längre fram så började de spela låtar från topplistan på Spotify. De skrev inga egna låtar. Linn berättar också att efter hand så började flera personer i kompgruppen att hoppa av och till slut slutade Linn också på grund av att hon inte hann med kompgruppen efter skolan.

6.3.3 Sjunga

Undersökningen visar att samtliga elever sjunger mer eller mindre på sin fritid. Frågan ställs om eleverna sjunger på sin fritid och Alva berättar att hon sjunger men inte seriöst. Hon sjunger för det mesta ensam eller ihop med nära kompisar. Kajsa sjunger endast i duschen och Olle sjöng i kör när de hade luciaframträdande i skolan. Han tycker att det gick bra men han tycker också att alla kunde ha tagit i mer när de sjöng. Linn berättar att hon brukar sjunga låtar ur en musikal och nyfikenhet väcks, så därför ställs några

följdfrågor för att ta reda på mer. Linn berättar att hon är med i en musikal där hon dansar och sjunger samt spelar teater. Musikalen heter "Hairspray" och är baserad på filmen "Hairspray". Linn har en roll som dansare men hoppas på att få några repliker i den andra delen av musikalen.

Vidare ställs frågan om eleverna använder någon form av röstteknik. Saga och Maja berättar att de sjunger utan att använda någon speciell teknik och Alva visste inte att hon kunde sjunga på olika sätt med hjälp av rätt teknik. Linn berättar att hon tränar sin röst och använder olika röstövningar. Hon gör röstuppvärmningar på musikalen för att få rösten att låta bättre så att hon inte ska bli hes. Linn gör även övningar hemma och hon brukar träna på att få ett bättre magstöd. Sångledaren på musikalen pratar mycket om att andas rätt inför och under sång.

Linn får ytterligare följdfrågor angående hennes utövande av sång på fritiden. En av frågorna är om hon har något i sin sångröst som hon skulle vilja ändra på och vad det i så fall skulle kunna vara enligt henne. Linn berättar då att hon tycker om sin sångröst och att hon inte skulle vilja ändra på något. Hon påstår sig kunna sjunga ganska högt i tonläge och tycker att det är bra. Vidare ställs frågan om vad hon är mest nöjd med gällande sin sångröst och Linn svarar att hon är mest nöjd med att kunna sjunga högt och att det inte är alla som kan sjunga så högt som hon. Frågan ställs därefter om varför det är viktigt för henne att kunna sjunga högt och Linn förklarar då att hon tycker om att sjunga högt för att hon har lärt sig att växla i röstläge och att det blir lättare att sjunga vissa låtar. Linn får frågan om hon tycker att röstövningarna som hon använder hjälper och de röstövningar som hon har provat tycker hon har fungerat bra. Linn vet dock inte riktigt vad mer hon skulle vilja lära sig om just sångteknik.

Ett par av eleverna svarar att de inte har reflekterat över hur de sjunger samt att de inte känner till att det finns olika sätt att sjunga på. När frågan ställs om de skulle vilja lära sig mer om sångteknik så berättar Saga att hon skulle vilja lära sig att träffa toner och hitta rätt toner när hon sjunger och Alva hade tyckt att det hade varit kul att lära sig mer om sångteknik. Därefter ställs frågan om de tror att det skulle göra någon skillnad att använda röstteknik och Saga och Alva svarar att de inte vet på vilket sätt sångteknik skulle göra skillnad för deras röster.

Olle berättar att han sjöng en låg stämma i kören och att han tillsammans med hans körgrupp sjöng efter en annan grupp för att bilda kanon. Olle berättar också att stämman han sjöng var rätt så enkel men att det var svårt när vissa i kören inte sjöng som de skulle.

Nästa fråga ställs för att ta reda på om eleverna sjunger i sina hem och några av eleverna svarar att de sjunger starkt när de sjunger i duschen eller på sina rum. Saga och Maja berättar båda med ett fniss att de sjunger starkt när de sjunger hemma och Maja sjunger starkt i duschen för där hör hon sig inte lika bra som när hon till exempel sjunger på sitt rum. Alva berättar med skratt i halsen att hon endast sjunger om det inte är någon annan hemma och Kajsa brukar endast stå och nynna för sig själv. Linn berättar att hon brukar bli tillsagd för att hon sjunger för högt men att hon tycker att hon måste ta i för att höra sig själv sjunga då hon har hörlurar på sig. Olle sjunger ibland men han övar inte till något speciellt. Han tycker att det låter bra när han sjunger om han verkligen försöker men annars låter det inte så bra, tycker han.

När frågan ställs om eleverna sjunger på sina rum så svarar Saga att hon sjunger starkt på sitt rum när hon lyssnar på musik i hörlurar för annars kan hon inte höra sig själv sjunga. Maja sjunger starkt när hon sjunger på sitt rum och Alva berättar att det är detsamma som när hon sjunger i duschen, är det inte någon hemma så sjunger hon över hela huset.

Kajsa – Ja om jag lyssnar på musik så brukar jag sjunga med ibland men inte seriöst.

Kajsa menar troligen att hon inte försöker tillräckligt utan låter tonerna komma ut lite hur som helst.

Linn får frågan om hur hon tycker att det känns att sjunga och då svarar hon att hon tycker att det är härligt och att hon blir glad av att sjunga. Hon tycker också att det ger en lugnande effekt när hon sjunger och att det inte känns det minsta stressigt eller jobbigt att sjunga. När hon är ledsen eller arg så brukar hon sätta sig ensam och sjunga.

6.4 Sammanfattning av musik och fritid

Sammanfattningsvis framträder följande 5 olika sätt om hur eleverna möter musik på sin fritid: (a) Musiklyssning och familjen, vilket innebär att samtliga elever lyssnar mer eller mindre på musik och de lyssnar på olika musikstilar såsom 70- och 80-talsmusik, hiphop

och reggae. Eleverna säger sig ha påverkats mer eller mindre av sina familjemedlemmars musiklyssnande. (b) Musikupplevelser, vilket innebär att eleverna har upplevt musik i samband med musikfestivaler, läger och eget musikframträdande. (c) Musikskapande, vilket innebär att eleverna har provat att skapa musik både via musikprogram på datorn och i olika appar på sina smarttelefoner. Eleverna har även provat att skriva musik och låttexter med hjälp av musikinstrument. (d) Spela instrument, vilket innebär att samtliga elever någon gång provat att spela ett eller flera instrument. Några av eleverna har familjemedlemmar som spelar instrument hemma. Samtliga elever spelar för skojs skull och menar att de blir glada av att musicera ibland. (e) Sjunga, vilket innebär utövande av sång på fritiden.

7 Diskussion – Musikaliskt lärande

I det här kapitlet diskuteras resultat som musiklyssning, musikupplevelser, musikskapande, det vill säga på vilka sätt eleverna möter musik på fritiden. Detta kapitel besvarar också hur elevernas erfarenheter skulle kunna relateras till grundskolans musikundervisning. Diskussionen kopplas dels till tidigare forskning, dels till styrdokumentet i läroplanen för ämnet musik (Lgr11, 2018, s.157-163), dels till en teoretisk förankring från Vygotskijs teorier (Lindqvist, 1999, s.8-280 & Säljö, 2011, s. 162-174) där olika sätt för musikaliskt lärande framträder med utgångspunkt i ”mediering” och ”scaffolding” men också inom formellt och informellt lärande.

7.1 Lärande på fritiden kontra musik i skolan

Enligt läroplanens övergripande mål (Lgr11, 2018, s.10-17) ska elever lära sig att omsätta sina erfarenheter av musik från skolan och vardagslivet i samhället. I resultatet för den här studien visar ett par av eleverna att de har lärt sig att samarbeta med andra människor efter att bland annat ha spelat musik i ensembleform. Här har de till viss del fått utlopp för sin kreativitet och kunnat komma med egna idéer om hur samarbetet och projektet skulle kunna komma vidare. Eleverna i studien visar att de till viss del har lärt sig några av de psykologiska redskapen så som att kunna tala, tänka och kommunicera med andra, samt kunna omsätta dessa i passande situationer. Detta enligt Vygotskijs teori om ”mediering” (Säljö, 2011, s.162-164).

Lilliestam (2009, s.120-124) beskriver två olika kategorier av inläring; formellt lärande och informellt lärande. Eleverna spelar och sjunger till viss del på sin fritid, någon tar lektioner medan andra lär sig spela hemma på egen hand och någon lär sig instrument endast i skolan. Resultatet visar att eleverna lär sig både genom det formella och det informella lärandet. Några lär sig inom striktare ramar av en erfaren lärare (formellt lärande) och andra inom lösare ramar där en vän varit lärare för stunden (informellt lärande). Enligt Bergman (2009) så menar Green (2009) att ensemblespel utanför skolan ska vara ett bra sätt som positiv informell inläring. Green (2009) anser också att skolan borde ta större del av elevernas ensembleintressen. Bergman (2009, s.125) själv är inte helt säker på att en ökning av det informella lärandet i skolan skulle få fler elever intresserade av musikämnet. Hon anser att musik i skolan och musik på fritiden är som två skilda världar.

I kursplanen (Lgr11, 2018, s.17) står det att eleverna ska få möjlighet att lära sig att använda modern teknik i skolan. Enligt Scheid (2009, s.138) har hans informanter fått lära sig att använda modern teknik och media samt att de har ett eget intresse för inläring. De lär sig att använda sociala medier som ett sätt att förmedla och dela sin egen musik med andra. Några av eleverna i den här studien har på sin fritid provat att använda olika musikappar och musikprogram. Lindqvist, (2009) menar att enligt Lave och Wenger ska Vygotskij ha flera teorier kring pedagogik i skolan. Han talar om ”mediering” där människan skapar sina egna verktyg som denne lär sig att använda i kombination med de psykologiska verktygen. Enligt eleverna i den här studien så har de försökt lära sig att använda det fysiska verktyget som i detta fall är dator/mobil i kombination med digitala appar och/eller musikprogram. Även om eleverna har tagit på sig uppgiften att försöka lösa problemet själva så har de troligen inte fått tillräcklig information och kunskap före användning och därför tröttnat tidigt. Eleverna i studien hade behövt lära sig den kunskap som behövs samt få tillgång till rätt material och därefter bli tilldelad en uppgift uppstyrd efter den kunskap och det material som delats ut, detta enligt Bruners begrepp ”scaffolding” (se teoretiskt perspektiv i kapitel 4) om Vygotskijs bärande idé (Lindqvist, 1999, s.279).

7.2 Upplevelser av musik

Gabrielsson (2008) anser att kvinnor tar till musik som ett redskap i större grad än män vid känslomässiga situationer och Scheids (2009) informanter använde enligt honom musik som ett verktyg för att bearbeta känslor. En av eleverna i den här studien använder sång gentemot känslor. Troligen har hon redan tolkat och analyserat musiken och känner på så sätt redan till dess effekt och använder den vid passande situationer. Informanterna i Scheids (2009, s.160) undersökning kunde skriva musik som endast förvarades i en så kallad musikalisk loggbok så att ingen annan kunde lyssna på eller läsa deras musikaliska tankar. Några av de andra eleverna i den här studien förknippar musik med något roligt, så när de har tråkigt sätter de sig en stund med ett instrument eller lyssnar på musik. När de spelar eller lyssnar på musik så kommer de positiva tankarna fram och glädje sprids i i deras kroppar.

I kursplanen för musik i grundskolan, centralt innehåll, kunskapskrav för årskurs 6 står det att eleven ska kunna uttrycka sig om egna musikupplevelser och kunna dela med sig av egna musikaliska erfarenheter (Lgr11, 2018, s.159-163). I det centrala innehållet och i kunskapskraven för åk 9 står det att eleverna ska få möjlighet att skaffa sig kunskaper att kunna förklara musikens fysiska och psykologiska påverkan på människan (Lgr11, 2018, s.159-163). Alla eleverna har varit med om någon form av musikupplevelse men långt ifrån alla minns upplevelsen då de antingen varit för unga eller att upplevelsen inte varit tillräckligt stark för dem. En av eleverna skulle gärna vilja vara med om upplevelsen igen men enligt Gabrielsson (2008) kan musik endast väcka vissa minnen hos människor. Han anser att en upplevelse inte skulle kunna upplevas på nytt. Enligt Gabrielsson (2008) uppfattas en upplevelse på olika sätt av olika personer beroende på plats, tid, känslor och närvarande personer. Även om ett par av eleverna varit med om samma sak så skulle de alltså ändå inte uppleva samma saker. Hur en upplevelse uppstår har till viss del att göra med hur en person tolkar händelseförloppet (Gabrielsson, 2008, s.478). Eleverna ska enligt läroplanen för årskurs 6 kunna återberätta sina musikupplevelser samt ha förståelse för musikens betydelse för människan och samhället och i åk 9 ska eleverna kunna förklara hur människan påverkas fysiskt och psykologiskt av musik (Lgr11, 2018, s.159-163).

7.3 Trygghet kontra osäkerhet

I läroplanen för grundskolan, skolans värdegrund och uppdrag (Lgr11, 2011, s.7-11) står det att eleverna har rätt att uttala sig och uttrycka sig fritt så länge denne tar hänsyn till andra människor och de demokratiska värderingarna. Eleven ska kunna uttrycka sig efter egna erfarenheter utan att kränka eller nedvärdera andra människor. I samband med dessa uttalanden ska eleverna samtidigt känna trygghet och kunna säga och göra som de vill utan att själva bli nedvärderade och kränkta av andra människor. Även en av Vygotskijs teorier (Lindqvist, 1999, s.279-280) grundar sig i att eleverna ska lära sig utifrån samhällets regler och normer. Eleverna skulle enligt honom kunna koppla samman vetenskaplig och vardaglig kunskap för att kunna utveckla spontanitet. De skulle också enligt Vygotskij skaffa kunskap ur samhället för att kunna bli mer självständiga och kunna skilja på rätt och fel.

Eleverna visar till viss del att de är trygga med sina musikintressen. De är till stor del säkra på sin musiksmak och berättar i korta drag vad musiken har för betydelse för dem. Enligt Lilliestam (2009, s.79) är det inte helt ovanligt att människan lyssnar till det instrument som de själva spelar. Kanske känner eleverna i den här studien sig trygga med att lyssna till det instrumentet som de själva spelar, eller så lägger de inte ens märke till vilka instrument som spelas när de lyssnar på en låt utan lyssnar endast till helheten. Eleverna har till viss del påverkats av sina familjemedlemmar men några anser sig inte ha påverkats så pass att de börjat lyssna på samma musik som föräldrarna eller syskonen. De förklarar i stället varför de inte lyssnar på familjens val av musik och varför de har valt en annan väg. Med stöd i Vygotskijs (Säljö, 2011, s.162-164) teori om mediering genom psykologiskt och fysiskt redskap har eleverna lärt sig att tolka och analysera musik samt kunna begränsa sitt musiklyssnande gentemot familjens musiksmak. Detta med hjälp av kommunikation via tankar, språk och begrepp. Ett par av eleverna är säkra på att de har påverkats samt tagit efter sina föräldrars musiksmak då de sedan barnsben har hört föräldrarnas musik och gillat det. Att eleverna kan urskilja vad de gillar och inte gillar med sitt eget men också familjens val av musik visar på kunskap att kunna reflektera och resonera om musik. Att kunna reflektera, resonera, tolka och analysera om musik finns med som kunskapskrav i Lgr11 (2018, s.161-163) och ska uppnås i årskurs nio.

Lilliestam (2009, s.131-135) anser att det är vanligt att ungdomar använder musik som en del i sitt identitetsskapande och att musik gentemot andra konstformer berör på ett djupare plan. Eleverna i den här studien är mitt uppe i sitt identitetsskapande och därför är musik viktigt för dem. De går mellan olika musikstilar och blandar dessa så att de så småningom bildar sin egen stil och smak. De hämtar inspiration från andra och delar med sig av sina egna erfarenheter. Enligt Scheid (2009, s.138) har hans elever skaffat sig goda kunskaper i att använda Facebook och cybervärlden där de lärt sig att dela med sig av musik till andra. Han menar att det har blivit en del av deras identitetsskapande. Werner (2009, s.25) beskriver en tjej som bytt musiksmak från rock till hiphop/RnB vilket inte blev så väl emottaget av hennes vänner. Även om eleverna i den här studien visar på en viss trygghet gällande musiksmak och stil så är det ingen garanti för att andra elever känner detsamma. Det skulle kunna finnas elever som känner sig osäkra och rädda i mötet med andra människor när ämnet musiksmak kommer upp i diskussion. Eleverna känner sig till viss del trygga med sin musiksmak, i analysen av deras egna musicerande såsom spel, musikskapande och sång, framkom det att många av eleverna känner sig otrygga.

De spelar inte vilket instrument som helst för vem som helst och de sjunger enbart i duschen hemma. De har inget större självförtroende när det gäller musikskapande och framträdande inför publik är det inte tal om för vissa av eleverna. Enligt läroplanen, kursplanen för musik (Lgr11, 2018, s.157-163) ska eleverna lära sig att vara mer självkritiska och kunna resonera över sitt eget och andras arbeten i skolan. Eleverna ska också kunna omsätta sina kunskaper i vardagslivet och i samhällslivet. Troligtvis har eleverna fått lära sig att vara självkritiska även hemifrån där föräldrarna eventuellt trycker på och vill att de ska prestera väl i allt de tar sig för, både till vardags och i skolan. Kanske har de lärt sig att vara självkritiska i skolan där mötet med andra elever blir en konkurrens, där eleverna ska prestera bra i alla ämnen och ligga bra till i skolan för att uppfattas som tillräckligt populära. Eventuellt blir det för mycket för eleverna, de tar inte på sig vissa uppgifter för att de är för självkritiska och anser sig inte vara tillräckligt bra.

Ett par av eleverna uppfattas som trygga med sitt musicerande, de har spelat i ensemble och troligen har de byggt upp sin trygghet till musik därifrån. Enligt Bergman (2009) anser Fornäs, Lindberg och Sernhede att elever som spelar i band på fritiden visar större förmåga till öppenhet och spelar för att det är kul och för att de själva får bestämma hur de vill att det ska låta. I kursplanen i ämnet musik (Lgr11, 2018) står det att eleverna ska lära sig att spela på ett eller flera instrument samt få spela i ensemblegrupper. Om eleverna är rädda för att säga eller visa för andra att de spelar ett instrument så bromsar de automatiskt för vidare utveckling. Deras rädsla kanske bli ett hinder för dem på musiklektionerna i skolan då de har svårt för att visa sina kunskaper inför klassen och för läraren. Detta bygger i sin tur upp murar inför kommande betygsättning då många av förmågorna sammanfaller med det egna musicerandet så som ackord och melodispel, bas och trumspel samt puls, tajming och takt (Lgr11, 2018). I kursplanen står det även att eleverna ska få möjlighet att träna sin röst. Vägrar eleverna att sjunga inför andra, så kanske det blir svårare för dem att få betyg i ”Gemensam sång” samt ”Solosång” i ämnet musik (Lgr11, 2018, s.157-163).

I skolan ingår musikskapande i kunskapskraven (Lgr11, 2018, s.157-163). Har eleverna inget intresse för musik eller skapande av musik så blir det eventuellt svårt att få ett betyg i förmågan musikskapande. Enligt eleverna har de skapat musik på egen hand via appar på datorn och i sina mobiltelefoner. Detta skulle kunna vara ett exempel på informellt lärande (Lilliestam, 2009) då eleverna på eget ansvar och utifrån eget intresse försöker ta

sig an något som är relativt nytt för dem. Eleverna har i den här studien inte varit speciellt nöjda över sina resultat på grund av för lite kunskap och därför inte fortsatt att skapa musik. Eleverna har eventuellt inte tid att lägga ner på eget kreativt skapande i musik, troligen påverkas de av omgivningen och prioriterar andra saker som anses viktigare till exempel inom familjen. Åtkomsten till rätt material och verktyg är eventuellt begränsad och det blir en fråga om pengar. Alla har troligen inte råd med, eller prioriterar inte att inskaffa rätt material för att kunna skapa musik digitalt eller akustiskt.

7.4 Slutsats

I detta avsnitt presenteras sju slutsatser, i en punktlista. Slutsatserna bygger på studiens tidigare forskning, teoretiska begrepp, kursplanen i musik, hur och på vilket sätt eleverna möter musik på sin fritid.

- Eleverna känner sig trygga med sin musiksmak och anser sig ha påverkats en del av sina familjemedlemmar. I läroplanen för musik står det att eleven ska öva sin förmåga att lyssna, analysera, tolka och återskapa musik (Lgr11, 2018, s.157-163).
- Eleverna känner sig något otrygga med sitt musicerande då några av dem anser sig inte vara tillräckligt bra på att spela eller sjunga. Eleverna riskerar att bli underkända i musikämnet om de inte vågar visa sina kunskaper i att spela och sjunga. De bromsar på så sätt för vidare inläring. I läroplanen för musik står det att eleven ska öva sin förmåga att spela och sjunga i olika konstellationer (Lgr11, 2018, s.157-163).
- Eleverna använder till viss del musik vid känslomässiga situationer samt förknippar musik med glädje vilket kan jämföras med Scheids (2009, s.160) beskrivningar av hans informanterns användning av musik i samband med känslor.
- Eleverna har varit med om musikupplevelser men med vetskap från Gabrielsson (2008, s.478) så är det närmast omöjligt att återuppleva dessa händelser på nytt.
- Eleverna lär sig genom både formellt och informellt lärande samt lär sig att använda de psykologiska redskapen ihop med de fysiska redskapen i skolan och utanför skolan. De lär sig också utifrån samhällets regler och normer. Detta överensstämmer med Vygotskijs teorier om lärande (Säljö, 2011, s.162-163).
- Eleverna behöver lämpliga material, information och redskap för att klara av en uppgift, även om meningen med uppgifter är att försöka lösa dem på egen hand.

Det överensstämmer med en av Vygotskijs (1999, s.279) inlärningstekniker, scaffolding.

- Eleverna har provat digitala verktyg men tröttnar fort eftersom de saknar kunskap. I läroplanen för musik står det att eleven ska öva sin förmåga att skapa musik både digitalt och analogt (Lgr11, 2018, s.157-163).

Eleverna i denna studie visar till viss del dålig självkänsla och dåligt självförtroende gällande musik. Några av eleverna spelar eller sjunger gärna inte inför andra medan ett par av dem inte alls har några problem med det. Osäkerheten beror troligtvis på att de inte har tillräckliga kunskaper i musik eller att de inte är speciellt intresserade av att musicera. Några av eleverna i studien verkar tycka att de inte är tillräckligt bra på att spela även om de har utövat musik under en längre period. Osäkerhet i skolan skulle kunna leda till att eleverna inte vågar visa för sina lärare att de övat sina förmågor i musik. I värsta fall skulle de kanske till och med vägra att göra vissa uppgifter. Enligt kunskapskraven i musik (Lgr11, 2018, s.161-163) ska eleverna lära sig att spela instrument i olika former och konstellationer samt öva sina förmågor att bidra till gemensam sång, de ska också lära sig att skapa musik via analoga och digitala verktyg. För att eleverna ska klara av dessa förmågor krävs det att eleverna också lär sig de bärande verktygen och begreppen som ligger till grunden för musik. Har eleverna inget intresse för att lära sig musik i skolan eller på sin fritid så finns en större risk att de inte blir godkända i ämnet musik. De som tycker om att musicera på fritiden har eventuellt större möjlighet och mer vilja till att göra uppgifter hemma som de har fått i skolan. Detta verkar gynna elevernas omdöme på ett annat sätt än hos de elever som känner sig osäkra och tvära till musikämnet. Eleverna i studien lyssnar mer eller mindre på musik och de visar inte någon osäkerhet kring vad de lyssnar på. Det märktes en viss skillnad under intervjuerna att eleverna kände sig tryggare med att diskutera musiksmak och musiklyssning än utövandet av musikinstrument och sång. Detta ger en viss förvåning men kanske är det så att eleverna känner sig tryggare med det för att de inte själva utövar musiken de lyssnar på. De kan om de vill stänga in sig i ett par hörlurar så att omgivningen inte hör vad de lyssnar på och det ger eventuellt en viss trygghet. Så att lyssna och analysera musik kanske skulle vara en förmåga som skulle passa dessa elever bra i förhållande till de övriga förmågorna i kursplanen.

7.5 Förslag på vidare forskning

I framtiden skulle det vara intressant att undersöka fritidsmusicerande utifrån gruppintervjuer där flera elever för diskussioner med varandra om viktiga frågor om musik på fritiden. Detta skulle kunna ge en bredare och djupare förståelse av hur det går att utveckla elevernas delaktighet i musikundervisningen i skolan. Det skulle också vara intressant att göra en undersökning som omfattar att filma musikundervisning. En sådan datainsamling möjliggör att studera ansiktsuttryck, kroppsspråk och musikaliskt lärande. Enkäter och kvantitativa undersökningar kan belysa viktiga frågor om musik utanför skolan, till exempel om hur många av eleverna som spelar instrument på fritiden samt vad de spelar för instrument, det vill säga få information om val av instrument och kvantitet. Ytterligare en fråga som skulle vara intressant att undersöka är hur lärare i skolan skulle kunna vara till hjälp för eleverna när det gäller att musicera mer på fritiden, musikaliskt lärande på fritiden.

8 Referenser

Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2015). *Handbok i kvalitativa metoder*. Förläggare: Fryk, Pontus. Liber.

Bergman, Åsa (2009). *Växa upp med musik - Ungdomars musikanvändande i skolan och på fritiden*. Västra Frölunda: Institutionen för kulturvetenskaper, Göteborgs universitet.

Gabrielsson, Alf (2008). *Starka musikupplevelser – Musik är mycket mer än bara musik*. Möklinta: Gidlunds förlag.

Ganetz, H., Gavanas, A., Huss, H., & Werner, A. (2009). *Rundgång: Genus och populärmusik*. Göteborg: Makadam.

Lilliestam, Lars (2009). *Musikliv- vad människor gör med musik- och vad musik gör med människor*. Falun: Bo Ejeby Förlag.

Lindqvist, Gunilla (1999). *Vygotskij och skolan*. Texter ur Lev Vygotskijs Pedagogisk psykologi kommenterade som historia och aktualitet. Förlag: Studentlitteratur AB Lund.

Magne Holme, Idar & Krohn Solvang, Bernt (1997). *Forskningsmetodik – om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Förlag: Studentlitteratur AB Lund.

Scheid, Manfred (2009). *Musiken, skolan och livsprojektet. Ämnet musik på gymnasiet som en del i ungdomars identitetsskapande*. Umeå: Institutionen för estetiska ämnen, Umeå universitet.

Skolverket (2018). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011* (5. rev. och utök. uppl.). Västerås: Edita Förlag.

Säljö, Roger (2011). *L.S. Vygotskij – forskare, pedagog och visionär*. I A. Forsell (Red.) *Boken om pedagogerna*. (s. 162-174). Stockholm: Författarna och Liber AB.

Vetenskapsrådet (2017). *Forskning som involverar barn*. Hämtad 2018-01-01 från <http://www.codex.vr.se/manniska1.shtml>

Bilagor

Bilaga I - Brev till föräldrarna

Hej mitt namn är Sabina Håkansson.

Jag arbetar som musiklektör på xxx skola och undervisar årskurs 3 och 4-5 på xxx. När jag inte arbetar så studerar jag på Linnéuniversitetet i Växjö och i höstas påbörjade jag mitt självständiga arbete i musikpedagogik. I december förra året frågade jag elever i högstadiet om de ville vara med i mitt forskningsprojekt om "Hur elever i åk 7, 8 och 9 brukar musik utanför skolan".

Jag informerade om att de inte kommer att kunna identifieras med namn, kön, skola eller stad i mitt skriftliga arbete. De som ville vara med i undersökningen intervjuades enskilt där de svarade på frågor som rörde ämnet och intervjun varade ca 20 min per elev.

Jag hör av mig till dig då din son eller dotter varit en av dem som blev intervjuad i december. För att kunna genomföra och slutföra mitt självständiga forskningsarbete i musikpedagogik så behöver jag ert medgivande att jag får använda ert barns i mitt examensarbete.

Jag är tacksam om du svarar redan denna vecka. Har du frågor går det bra att kontakta mig:

Tel: 072 5023563, Sabina.hakansson@skola.vaxjo.se

eller min handledare Olle Zandén

Tel: 070 528 1353, olle.zanden@lnu.se

Tack!

Under förutsättning att mitt barns intervju svar behandlas konfidentiellt får de ingå i ovan beskrivna examensarbete.

Vårdnadshavarens medgivande:

Den intervjuades namn:

Bilaga II - Intervjufrågor som använts i studien

1. Vad lyssnar du på för musik?
2. Vad lyssnar dina föräldrar på för musik?
3. Har du påverkats av dina familjemedlemmars musiksmak?
4. Vad spelar du för instrument på din fritid?
 - Hur spelar du ditt instrument?
 - Varför spelar du ditt instrument?
 - När spelar du ditt instrument?
6. Sjunger du något på fritiden?
 - När sjunger du på din fritid?
 - Var sjunger du?
 - Varför sjunger du?
7. Hur använder du din röst när du sjunger? Har du någon teknik?
8. Hur känns det när du sjunger rent känslomässigt?
9. Berätta om en musikupplevelse som du varit med om.
10. Använder du din Iphone, Smartphone, Android eller Ipad som ett musikverktyg för att skapa musik?
 - Hur använder du dig av dessa verktyg för att skapa musik?
 - Använder du appar eller musikprogram när du skapar musik?
13. På vilka fler sätt skapar du musik, än digitalt?

Övriga frågor som inte är ställda till alla medverkande utan mer individuellt!

1. Är det något med din sångröst som du skulle vilja ändra på, vad i så fall?
2. Vad är du mest nöjd med gällande din sångröst?
3. Om det hade varit något med din sångröst som du skulle vilja ändra på, vad hade det då varit?
4. Är det någon genre som du skulle vilja träna dig på att sjunga? Jazz, soul, blues, rock eller pop?
5. Berätta om musikalen

Bilaga III – Mail till eleverna i årskurs 7, 8 och 9.

Får jag intervjua dig om hur du använder musik på din fritid?

Hej mitt namn är Sabina Håkansson och jag arbetar som musiklärare på xxx samt xxx. Jag kombinerar jobb med studier och skriver just nu min C-uppsats i ämnet musikpedagogik.

Min studie kommer att handla om musik utanför skolan, om hur elever i åk 7, 8 och 9 använder musik när de inte är i skolan. Därför skriver jag till dig för att fråga om du skulle vilja vara med i min studie?

Så här går det till:

- Jag intervjuar flera ungdomar om era musikvanor på fritiden och spelar in intervjuerna.
- Jag sammanställer sedan vad ni har berättat till ett skriftligt forskningsarbete.

I det färdiga forskningsarbetet kommer varken din stad, din skola eller du själv att kunna identifieras. Du är alltså helt anonym. De inspelade intervjuerna kommer inte att publiceras, utan de ska raderas när min forskningsuppsats är färdig.

Om du ställer upp på en intervju: svara på detta mail och **skriv din skola och ditt namn**.

Om du inte vill bli intervjuad i min undersökning **skriver du helt enkelt NEJ i svarsmailet** (då behövs inget namn).

Mvh Sabina Håkansson

Musiklärare på xxx och xxx